

JUDITH VON HALLE

De Kerstgedachte van de Isis-Horus-mythe

Over het monotheïstische oerbegrip
van de Egyptische mysteriën

cichorei

Halle, Judith von

De Kerstgedachte van de Isis-Horus-mythe ; over het monotheïstische oerbegrip van de Egyptische mysteriën – Amsterdam: Cichorei
ISBN 978 94 91748 36 3

Vertaling: Wilfriede Guépin

De vertaling is gebaseerd op de tweede druk van de Duitse uitgave verschenen in 2015

Layout en zetwerk: Jaap Verheij

Oorspronkelijke titel: *Der Weihnachtsgedanke der Isis-Horus-mythe*

© 2009 Verlag für Anthroposophie, Dornach

Nederlandse rechten: Uitgeverij Cichorei, Van Beuningenplein 15-2,
1051 VS Amsterdam 2015

www.uitgeverijcichorei.nl

Deze uitgave kwam tot stand met financiële ondersteuning van het Boekenfonds Judith von Halle, onder fonds 2228 bij de Iona Stichting te Amsterdam.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the publisher.

INHOUD

Ten geleide	9
Voorwoord	17
De 'hemelstad' en de ontwikkelingsgeschiedenis van de Egyptische godheden	23
De triniteit van Heliopolis	28
De gevolgen van de ondergang van On	37
De kern van de Isis-Osiris-Horus-mythe	41
Het verbergen van de Horus-zon in de onderwereld: beeld van het vooruitzicht de intuïtieve helderziendheid te verliezen	44
De zonen van Horus en de vierledigheid van het mensenwezen	49
De geboorte van de Logos in de kosmos en de geboorte van Jezus op aarde	57
Over de ontwikkeling van de God Re en de oorspronkelijke taak van de god Amon	65
De occulte redding van het kind Mozes en van het monotheïsme door Hatsjepsoet	73
Over de betekenis van de mysterienaam van Hatsjepsoet	82
De mysteriereis van Hatsjepsoet naar het land Shamballa en het geheim van de Driekoningen-tekening van Rudolf Steiner	88
Aantekeningen	101
Werken van Rudolf Steiner (GA) waaruit werd geciteerd	104
Publicaties van Judith von Halle	105
Over de auteur	109

VOORWOORD

In de onderhavige publicatie gaat het om de bewerkte versie van een Kerstvoordracht, die gehouden werd in Berlijn op 22 december 2008. Een blik in de derde na-Atlantische cultuurperiode, in de oude Egyptische mysteriën, moest er de aandacht op vestigen dat de oude Egyptische ingewijden de betekenis kenden van de oer-Kerstnacht op het keerpunt der tijden. Zij gaven uitdrukking aan de gebeurtenis van het uitzenden van de Zoongod door de Vadergod, in de vorm van het oprichten van het oeroude heilige zonneorakel van Heliopolis.

Ik wilde aantonen dat de veelvormige rij goden van Egypte feitelijk stamt uit het inzicht van weleer: het kennen van een oergodheid, diens emanaties – bijvoorbeeld tot een oer-Drievuldigheid – en de voortdurende verandering en ontwikkeling van de wezens die emaneerden uit het oergoddelijke.

Wie met zijn denken aanknoopt aan het hier beschreven geestelijk onderzoek, zal de verbazingwekkend diepgaande samenhang kunnen ontdekken tussen de oermysteriën van Egypte en de antroposofische geesteswetenschappelijke beweging in de tegenwoordige tijd. In dit verband kan worden gewezen op de veelzeggende en waardevolle herinneringen van Ludwig Polzer-Hoditz en Ehrenfried Pfeiffer aangaande betekenisvolle uitingen van Rudolf Steiner in

vertrouwelijk gevoerde gesprekken daarover.

Van hetgeen in de mysterieplaats in Heliopolis reeds rond het jaar 2500 vóór Christus geleerd werd over de oergodheid 'Re' en diens emanaties, moet je een doorlopende geestelijke stroming volgen tot in het tijdperk van de bewustzijnsziel; zelfs tot het ontkiemen van het 'ware Rozenkruiserdom', zoals Rudolf Steiner de antroposofie een keer noemde. De markante stadia op deze weg zijn daarbij onder andere de inwijding van Plato op de plek van de voormalige mysterieplaats van Heliopolis en de ontwikkeling van zijn wereldbeschouwing, die berust op die inwijding: zijn idee van emanaties van geestelijke wezens uit een oereenheid. Voor de school van Chartres betekent dat een gemetamorfoseerde renaissance door de neoplatonici. In onze tijd moet die stroming samenvloeien met de ontwikkelde impulsen van de aristotelici en in de antroposofische beweging culmineren tot samenwerken, waardoor de Christusimpuls bevorderd wordt.

Het inzicht in de betekenis van de Heilige Moeder Gods, Isis-Sophia, staat daarbij in het centrum van de beschouwing, weliswaar hoofdzakelijk in haar voorchristelijke verschijningsvorm als Egyptische zonnemoeder Isis en met betrekking tot de taak die de Vadergod haar had toebedeeld in de hemelse hoogten van de geestelijke kosmos, namelijk het baren van de Horus-Logos, om het hem mogelijk te maken de weg naar de aarde, naar de incarnatie, te betreden.

Deze kerstbijdrage, die het raadsel van de Egyptische mysteriën wil oplossen, is geen compendium voor de omvang-

rijke Egyptische mythologie, maar richt de blik op een bijzonder aspect van het Egyptische godsbegrip: het monotheïstische respectievelijk trinitarische godsbesef. Daarom blijven hier de onderzoeksresultaten van andere auteurs aangaande de Egyptische mysteriën buiten beschouwing. Moge deze bijdrage naast de gecompliceerde onderzoeksresultaten staan, niet als synthese of antisyntese ervan, maar als een autonome aanvulling vanuit een nieuw perspectief.

Dornach, 31 oktober 2009

Wanneer wij ons verdiepen in de Kerstmysteriën en de gebeurtenis van de geboorte van het Jezuskind in ons oproepen, dat als belofte gevoeld mag worden voor de vurig verwachte komst van de Logos op de fysieke aarde, dan zal het nauwelijks zo zijn, dat wij deze oerchristelijke gedachten verbinden met de oud-Egyptische mysteriën.

De Egyptische mysteriën lijken ons vreemder, eigenlijk minder strokend met de aard van de Christusgebeurtenis, dan bijvoorbeeld de oud-Joodse mysteriën. De ingewijden en priesters van het oud-Joodse volk hadden verinnerlijkt, dat hun volk vanuit geestelijke werelden de hoge taak had ontvangen, het fysieke lichaam van een telg uit het huis van David voor te bereiden – voorwaarde voor het verschijnen van de Messias in vlees en bloed in ons midden. Omdat de verwachting dat de Messias ooit zou komen de centrale gedachte van het oud-Joodse volk was en men probeerde het verbond met de *ene* God van Israël op de meest waardige wijze te onderhouden opdat de profetie van de profeten in vervulling kon gaan, was er bij het ‘uitverkoren’ volk geen veelgodendom. Uit de joodse rituelen en feesttijden zijn later de christelijke voortgekomen; want Christus Jezus gaf door Zijn verschijnen op aarde de traditionele joodse feesten een nieuwe wending: die van het *nieuwe* verbond. Daarom zijn voor degene die in deze tijd de christelijke mysteriën in stand houdt, de oud-Joodse beslist vertrouwder dan andere voorchristelijke godsdiensten.

Het monotheïstische, oud-Joodse volk was omringd door volkeren die veel goden vereerden en veel goden aanbaden. Een van die volkeren was het Egyptische volk. En toch ontsluiten voor ons de *Kerstmysteriën*, die de overgang markeren tussen het oude en het nieuwe verbond, en wier kenmerk de Madonna met het Kind is, een toegang tot de oud-Egyptische mysteriën. Je moet alleen ver genoeg teruggaan in de geschiedenis van de Egyptische mythologie om het monotheïstische oerbegrip van de oude Egyptenaren op het spoor te komen.

Wel is het zo, dat dit monotheïstische geloof en het begrip, zowel van het oud-Joodse alsook van het oud-Egyptische volk, genuanceerd moet worden bekeken. Want Genesis bijvoorbeeld begint met een woord voor 'God' dat een meervoudsvorm laat zien: 'Elohim'. Beschreven wordt de tijd waarin de joodse ingewijden niet alleen de ene Elohe bedoelden, de maangod Jahwe, maar de hele rij van diens 'medebroeders'. Hun woonplaats was de zon en zij namen deel aan de schepping van de wereld, zoals Genesis beschrijft. Het oud-Joodse volk vereerde de engelhiërarchieën, die onszelf nu vertrouwd zijn.

Het is vandaag de dag moeilijk je voor te stellen dat aan de Egyptische mythologie, die tot aan haar verbleken rond het keerpunt der tijden ongeveer vijftig à zestig godheden en afgoden kende, eenzelfde idee van de hiërarchieën ten grondslag moet hebben gelegen als bij de oud-Joodse en christelijke gelovigen, ja zelfs een trinitarisch en

monotheïstisch wereldbeeld. Toch kan door middel van geesteswetenschappelijk en esoterisch onderzoek, en ook in zekere mate door middel van exoterisch onderzoek, een antwoord worden gevonden. De kern van de Egyptische mysteriën berust op het geestelijk schouwen door hoge ingewijden. Zij konden het naderen van de Logos zien, het genezing brengende wezen dat gezonden werd door de Vadergod en de hem dienende engelhiërarchieën. Het raadsel dat zich slingert rond het ontstaan van het veelgodendom kan pas worden opgelost wanneer je de geschiedenis van de Egyptische mysteriën leert lezen als de geschiedenis van een geestelijke ontwikkeling van hun ingewijden en priesters. Want zij toont werkelijk een getrouwe afspiegeling van wat Egyptische ingewijden sinds eeuwen en millennia waarnamen en begrepen van de zich steeds veranderende wereldontwikkeling. Wie de Egyptische mysteriën op die manier bekijkt, zal ze kunnen lezen als een ‘geesteswetenschap’, die tot stand was gebracht door voorchristelijke geestkracht.

De ‘hemelstad’ en de ontwikkelingsgeschiedenis van de Egyptische godheden

De oermythologie van Egypte komt voort uit een oeroude heilige wijdingsplaats aan de grens van Opper-Egypte en Neder-Egypte, dichtbij het huidige Caïro. De naam was ‘On’. Wat eens in On, in die toen nog onopvallende en door de uitgestrektheid van de woestijn als verborgen plaats

door een kleine kring van ingewijden om zo te zeggen op aarde kwam, vormde later de basis voor het zonneorakel van Heliopolis, de ‘hemelstad’, die op dezelfde plek als priesteroord werd gesticht. Heliopolis was gewijd aan de zonnemysteriën en vormde het centrum van het spirituele leven en van de occulte leer van het zogenoemde Oude Rijk in de Egyptische geschiedenis. Wat uitging van Heliopolis, deze oud-Egyptische wereldstad van het occultisme, kan in de christelijke mysteriën worden teruggevonden als een ooit vanuit On verkondigde mysteriewijsheid over het Logos-wezen.

In Heliopolis, het voormalige On, begon zich te ontwikkelen wat wij nu de Egyptische mythologie noemen. Lang geleden werd in deze mysterieplaats inderdaad een oergodheid vereerd, een soort vader-goddelijk wezen, dat ‘Re’ heette. De leerlingen van de mysterieschool van Heliopolis werden niet alleen vertrouwd gemaakt met het wezen Re, maar leerden ook over de emanatie van deze oergodheid. Zij ervoeren dat Re zich emaneerde in negen verschillende goddelijke geesten. Men onderhield in Heliopolis het begrip van de drie maal drie goddelijke hiërarchieën, zoals de hoge ingewijden van alle culturen in voorchristelijke tijden dat deden; zolang die culturen niet al gecorrumpeerd of decadent waren geworden.

De vele andere goden die Egypte gaandeweg ‘voortbracht’, waren eerst niets anders dan wat de Egyptische zieners

Re

zagen als veranderingen, veroorzaakt door ontwikkeling van de negen, respectievelijk tien oergodheden. Omdat de goddelijk-geestelijke wereld ook in ontwikkeling is – een engel klimt bijvoorbeeld op een bepaald moment op tot aartsengel – vonden de Egyptische ingewijden van latere tijden dat ze een god niet meer bij dezelfde naam konden noemen als de naam die hun voorvaderen hun gegeven hadden. De eens gegeven specifieke naam die de geest en de aard van die god tot uitdrukking bracht, kwam niet meer overeen met de aard van die god, omdat die zich door de eeuwen heen had veranderd. Daarom kreeg die god een

nieuwe naam. Hij was immers niet meer degene die hij was geweest voor de priesters van vervlogen tijden. Hij uitte zich op een andere manier en op een andere plaats aan het firmament, nam een nieuwe en andere rol op zich, werkte anders in op de fysieke wereld, werd machtiger of zwakker.

Al gauw verwaterde het weten omtrent het ontstaan van die ‘nieuwe’ god. Men wist niet meer dat de tweede god het veranderde aangezicht was van de eerste; de derde god het veranderde aangezicht van de tweede, dus twee fases verder veranderd dan de eerste god, enzovoort. Weliswaar namen de oud-Egyptische priesters nog lang zulke veranderingen van de oergodheden waar, maar zij waren niet de priesters van het ‘uitverkoren’ volk. Zij hadden niet het geestelijke formaat en de kracht – en ook niet de taak – het Egyptische volk op die *ene*, zich ontwikkelende god en zijn hemelse heerscharen te doen zweren. Maar zij lieten het volk hun ‘oude’ goden behouden, ook al waren de oude goden al lang in hun nieuwe gedaante herkend en hadden ze reeds andere namen gekregen. Zelfs de priesters en de farao’s zelf verloren met de voortschrijdende tijd het weten van de ontstaansgeschiedenis van hun goden. Het vermogen om, zoals de oude ingewijden van On en Heliopolis, in de geestelijke werelden te kunnen zien, nam steeds verder af. Steeds vaker kreeg de Egyptische godenwereld meer uitbreiding door creaturen die priesters en het volk door hun ongetemde voorstellingsleven voortbrachten: allerlei aarde- en waterwezens, bescherm- en wraakgeesten. Egypte kon spoedig niet meer het onderscheid maken tussen werkelijke godheden en obscure afgoden.

Je kunt dus zeggen dat de gecompliceerde Egyptische godenwereld enerzijds berust op het geestelijk schouwen van hoge ingewijden op de zich veranderende en ontwikkelende goddelijk-geestelijke wezens. Anderzijds moet je bedenken dat de verschillende goden van Egypte de spirituele ontwikkeling (mettertijd weliswaar in degeneratieve zin) laten zien van de priesters in die tijd. De godenwereld van Egypte is een spiegel van het Egyptische volk en zijn ingewijden.

Als je dus in de warwinkel van de Egyptische godenwereld de niet door de priesters spiritueel gecorrumpeerde goddelijke wezens wilt vinden en je aansluitend hun ontwikkeling wilt nagaan gedurende de Egyptische geestesgeschiedenis, dan zou je de geestelijk onderzoekende blik moeten richten op de oude tijden. De oude tijden toen de zonnemysteriën nog werden onderhouden in de wijdingsplaats van Heliopolis en men nog wist van de emanaties van de oergodheid. In die plaats en in die tijd ontwikkelde zich ook de oorspronkelijke *Isis-mythe*. Die mythe is niet alleen een bijzonder voorbeeld voor de verandering van Egyptische godheden als gevolg van hun emanaties uit de oergodheid. Zij openbaart ons ook het directe verband van de oud-Egyptische ingewijden met de gebeurtenis en de voorbereiding van de joods-christelijke oer-Kerstmysteriën.